

2.5.2011 VÄLIRAPORTTI 1.1.–30.4.2011

HANKEPÄÄTÖKSEN SAAJA:	VÄSTERBOTTENIN MUSEO
DIAARINUMERO:	304–201000913
YHTEYSHENKILÖ:	ANDERS KARLSSON
PARTNERI:	MUSEOVIRASTO
YHTEYSHENKILÖ:	KAISA LEHTONEN
HANKKEEN NIMI:	SKOGENS KULTURARV I KVARKENREGIONEN

1. Hankkeen tausta

Idea metsiin ja arkeologiseen kulttuuriperintöön liittyvästä pohjoismaisesta projektista syntyi keväällä 2007, jolloin Västerbottenin museo Uumajasta otti yhteyttä Museovirastoon ja ehdotti yhteistä hanketta. Kevään 2007 yhteistyöpalavereissa todettiin, että Pohjanmaan ja Västerbottenin pitkä yhteinen historia, ympäristöolosuhteet, metsien arkeologinen kulttuuriperintö sekä lisääntynyt tehometsätalous tarjoavat mielenkiintoisen ja haastavan perustan yhteiselle projektille. Projektin tärkeimpänä tavoitteena on vähentää metsätalouden aiheuttamia muinaisjäänösvahinkoja laaja-alaisella yhteistyöllä, koulutuksella, tiedotuksella ja uudenlaisia menetelmiä kehittämällä. Päämäärä on kunnianhimoinen ja sen saavuttamiseksi on tärkeää hyödyntää kaikki mahdollinen kokemus ja osaaminen Merenkurkun molemmin puolin.

SKAIK -hanke on aloitettu vuonna 2009 vuoden mittaisena innovaatioprojektina. Pilottivuoden uutta luonneet tulokset ja laaja-alainen yhteistyö kannustivat hakemaan projektille jatkoa. Toteuttamishankkeessa 2011–2013 Suomen yhteistyökumppaneiden Museoviraston ja Metsäkeskus Etelä-Pohjanmaan lisäksi mukana ovat myös Metsänhoitoyhdistys Etelä-Pohjanmaa, UPM, Metsäliitto, Stora Enso, Metsähallitus, Pohjanmaan museo sekä alueen kunnat.

2. Hankkeen tavoitteet

Hankkeen Suomen kohdealueeksi on valittu Kyrönmaa, joka on Laihian, Isonkyrön ja Vähäkyrön kuntien muodostama seutukunta. Hankkeessa jatketaan metsien kulttuuriperinnöstä tiedottamista ja koulutusta tarjoamalla informaatiota metsäalan toimijoiden lisäksi erityisesti metsänomistajille ja metsäalan oppilaitoksille. Suuri osa Kyrönmaan muinaisjäänöksistä ja kulttuurikohteista sijaitsevat nykyisissä talousmetsissä. Projektissa luodaan yhteistyössä metsäalan ammattilaisten kanssa metsätalouden tarpeisiin soveltuvia menettelytapoja ja käytäntöjä, jotta kohteet voidaan ottaa mahdollisimman hyvin huomioon metsien käytössä ja hoidossa. Suomen osuudessa metsien arkeologista kulttuuriperintöä esitellään valikoituja muinaisjäänöksiä kunnostamalla, esittelemällä niitä opastein maastossa ja Internet-hakujen avulla. Käyntikohteiksi valitaan muinaisjäänöksiä, jotka sijoittuvat opastetun kulttuuri- ja luontoreitin varteen. Kohteiden saavutettavuuden ja hoidon jatkuvuuden kannalta on tärkeää, että ne voidaan linkittää seudulla jo entuudestaan toimivaan virkistys- ja matkailukäyttöön.

Hankkeen Suomen tavoitteet toteuttamisvaiheessa 2011–2013 ovat:

	2011	2012	2013
Metsäalan yhteistyö	Metsänomistajien informointi ja koulutus, muinaisjäännökset ja metsänkäsitely	Metsäalan oppilaitokset, neuvonta, tiedottaminen, luonto- ja kulttuurireitin suunnittelu, metsien arvokkaat elinympäristöt, ympäristötukineuvonta	Toimintaohje metsänkäsitelystä muinaisjäännösalueilla, luonto- ja kulttuurireitin toteutus
Inventointimenetelmien kehittäminen	Kehittäminen ja testaaminen	Menetelmän käyttöönotto	Käyttökokemukset, arviointi, kehittämistarpeet
Metsien kulttuuriperinnön inventointi	Kenttätyöjaksot Kyrönmaalla; Laihia, Isokyrö ja Vähäkyrö	Kenttätyöjaksot Kyrönmaalla; Laihia, Isokyrö ja Vähäkyrö	Yhteenveto kenttätyön tuloksista, maastotarkastuksia reiteillä ja hoitokohteilla
Tietojärjestelmien kehittäminen	Inventointitietokanta, kehittäminen, testaus ja toteuttaminen	Inventointitietokannan käyttöönotto	Käyttökokemukset, arviointi, kehittämistarpeet
Tiedotus	www-sivut, esitelmät ja tiedotteet, mm. EAA Oslo	Reittien ja esittelykohteiden opasteiden suunnittelu, esitelmät ja tiedotteet	Taskuopas metsänkäsitelystä muinaisjäännösalueilla, käyntikohteiden esittelyt www-sivuilla, esitelmät ja tiedotteet
Rajat ylittävä yhteistyö	Yhteiset ekskursionit, maastotyöt, kokoukset, seminaarit, yhteistyöverkoston luominen	Yhteiset ekskursionit, kokoukset, maastotyöt ja yhteistyöverkoston seminaari	Yhteiset kokoukset ja yleinen seminaari metsien kulttuuriperinnöstä - neuvottelupäivät

Toteuttamishankkeen Suomen ensimmäisen väliraportointikauden tuloksia on listattu luvussa 4. Hankkeen toiminta pääpiirteittäin.

3. Hankeorganisaatio

Projektia johdetaan kahdella tasolla. Ylin johto koostuu ohjausryhmästä, jossa on edustaja jokaisesta hankeosapuolesta sekä kolmesta yhteistyötahosta. Projektin johtajana toimii Anders Karlsson Västerbottenin museosta. Molempien maiden projektiryhmät ovat koonneet oman referenssiryhmän, jonka edustajisto koostuu tärkeimmistä yhteistyötahoista ja sidosryhmistä. Ryhmä toimii projektin tavoitteisiin liittyvänä informaation, keskustelun, kokemusten ja tiedon välitysohjelmina. Hankkeen Suomen osuudesta, projektin partnerin ominaisuudessa, vastaa Museovirasto. Kenttätyöryhmän muodostavat kaksi arkeologia, Vesa Laulumaa ja Satu Koivisto, jotka aloittivat projektissa työskentelyn maaliskuussa 2011. Museoviraston Vaasan toimiston suojelusta ja hoidosta vastaavat arkeologit, Kaisa Lehtonen ja Leena Koivisto, sekä Museoviraston arkeologian osaston tutkimus- ja suojeluyksikön päällikkö Helena Taskinen, osallistuvat hankkeeseen virkatyönsä puitteissa. Yhteistyötahoina Ruotsissa ovat Västerbottenin museo, Lyckselen metsämuseo ja Västerbottenin läänin metsäkeskus sekä Skellefteån kunta, Västerbottenin lääninhallituksen kulttuuriympäristöosasto, metsätalous, kotiseutuliike ja yhdistykset. Suomen yhteistyökumppaneiden Museoviraston ja Metsäkeskus Etelä-Pohjanmaan lisäksi mukana ovat Metsänhoitoyhdistys Etelä-Pohjanmaa, UPM, Metsäliitto, Stora Enso, Metsähallitus, Pohjanmaan museo sekä alueen kunnat.

Suomen SKAIK -projektiryhmän kokoamassa referenssiryhmässä on edustajat seuraavilta tahoilta: Metsäkeskus Etelä-Pohjanmaa, Rannikon Metsäkeskus, Metsänhoitoyhdistys Etelä-Pohjanmaa, UPM:n, Metsäliiton ja Stora Enson paikallistoimistot, Metsähallitus, Metsäkeskus Tapiola, Pohjanmaan museo, Laihian Kotiseutu- ja museoyhdistys sekä Kyrönmaan kunnat. Toteuttamisvaiheessa jatketaan metsien kulttuuriperinnöstä tiedottamista ja koulutusta tarjoamalla informaatiota metsäalan toimijoiden lisäksi erityisesti metsänomistajille ja metsäalan oppilaitoksille. Tiedotus- ja koulutustilaisuudet järjestetään yhteistyössä Metsäkeskus Etelä-Pohjanmaan kanssa. Referenssiryhmän ensimmäinen kokoontuminen järjestetään Vaasassa syksyllä 2011.

Projektista tiedotetaan projektin yhteisillä www-sivuilla sekä Museoviraston ja Västerbottenin museon omilla Internet-sivuilla. Projektisivuilla kerrotaan inventointien tuloksista ja metsien kulttuuriperinnöstä myös kuvin ja kartoin. Sivuille tullaan linkittämään myös suojelurekisterit, kulttuuriperintöä ja niiden virkistyskäyttöä esittelevät sivustot ja muut tietolähteet. Projektista lähetetään myös mediatiedotteet kaksi kertaa vuodessa ja sitä esitellään alan seminaareissa. Projektin tulosten pohjalta laaditaan uudistettu toimintaohje muinaisjäännösten huomioon ottamisesta metsien käsittelyssä, metsäsuunnitelmaan liitettävä ohjeistus metsänomistajalle sekä taskuopas metsien muinaisjäännöksistä. Esitteet julkaistaan suomeksi ja ruotsiksi. Inventoinneissa todetuista muinaisjäännöksistä lähetetään ilmoitus maanomistajalle. Projektin tulokset julkaistaan pääosin sähköisenä, mutta niitä voidaan hyödyntää myös muunlaisessa alueen kulttuuriperintöön liittyvässä julkaisu- tai näyttelytoiminnassa. Projektia esitellään myös alan kansallisissa ja kansainvälisissä seminaareissa.

4. Hankkeen toiminta pääpiirteittäin kaudella 1.1.–30.4.2011

Tämä väliraportti käsittelee projektin Suomen partnerin, Museoviraston, osuutta osana laajempaa kokonaisuutta ensimmäisellä raportointikaudella 1.1.–30.4.2011. Projektiin palkatut määräaikaiset tutkijat aloittivat työssään vasta maaliskuussa 2011. Projektitutkijoiden toimipaikkana on Helsinki, jossa heillä on työtilat. Kenttätöitä tehdään kevään ja syksyn aikana yhteensä noin kolmen kuukauden ajan. Kyrönmaalla tehdyn kenttätyöjakson jälkeen aineiston käsittelyä ja raportointia jatketaan Helsingissä.

Projekti on jaettu kolmeen, osittain limittaiseen vaiheeseen:

1. Suunnittelukausi 1.3.–30.4.
2. Maastotyökausi 1.5.–30.9.
3. Jälkityö- ja raportointikausi 1.9.–31.12.

Tämän raportointikauden, 1.1.–30.4.2011, aikana ovat toteutuneet seuraavat hankkeen suunnittelukauden toimenpiteet:

Tiedottaminen

- 1.4. Västerbottenin museon kanssa yhteistyössä laadittu SKAIK-broschyri valmistui
- 20.4. tiedote projektin Suomen referenssiryhmälle
- 27.4. kutsu projektin Laihian tiedotustilaisuuteen 4.5. Pohjanmaan, Keski-Pohjanmaan ja Etelä-Pohjanmaan medialle sekä valtakunnallisille lehdille ja maakuntien ykkösille, sekä valtakunnallisten sähköisten medioiden kulttuuri- ja tiedetoimituksille
- 27.4. projektin tiedotetekstin lähettäminen Museoviraston tiedotuspäällikölle, lähetetään medialle tiedotustilaisuuspäivän 4.5. aamuna
- 28.4. projektin Suomen SKAIK www-sivujen avaaminen Museoviraston kansainvälisten hankkeiden sivustolle <http://www.nba.fi/fi/skaik>

Viranomaisyhteistyö

- 6.4. tapaaminen Metsähallituksen kulttuuriperintöinventoinnin arkeologien kanssa Tikkurilassa; tutustuminen inventoinnin tietojärjestelmiin ja dokumentointimenetelmiin
- 8.4. kokous Metsäkeskus Etelä-Pohjanmaan yhteistyökumppaneiden (Matti Seppälä, Riitta Raatikainen ja Antti Pajula) kanssa Seinäjoella, Metsäkeskus Etelä-Pohjanmaan metsäosuuden toteu-

tusesitys hankkeessa. Suunnitelman sisältö: metsäalan toimijoiden ja metsänomistajien koulutus/tiedotus ja elinympäristöselvitys

- metsäalan toimijoiden koulutuspäivän Keski-Pohjanmaalla 15.6. ennakkokutsun lähettäminen 21.4.

Kehittäminen ja koulutus

- työpalaverit inventointi- ja dokumentointimenetelmien kehittämisestä 25.3. Museoviraston tiedonhallintakeskuksen suunnittelijan Miikka Haimilan ja 20.4. dokumentointiyksikön yli-intendentin Ilari Kurrin kanssa
- menetelmien kehittäminen – arkeologisten paikannus- ja dokumentointimenetelmien suunnittelu
- inventointitiedon tallentaminen kulttuuriympäristön tietojärjestelmään, inventointilomakkeen päivittäminen tulevalle kenttäkaudelle
- aineistojen hankinta, käsittely ja kuvantaminen – mallinnus (ilmakuvaus PIEnengineering, Lidar ilmakeilausaineistot)
- kenttätyön suunnittelu ja inventointialueiden valinta
- kirjallisuus ja muut lähteet
- ruotsalaisten Kyrönmaan inventointiviikon 16.–20.5. suunnittelu ja käytännön järjestelyt

Projektihallinta

- hankkeen ohjaus- ja inventointiryhmän kokous Vaasassa 10.–11.2.
- projektiryhmän kokous Museovirastossa 14.3.
- hankesuunnittelu – toteuttamishankkeen työsuunnitelman ensimmäinen versio käsitelty projektiryhmän kokouksessa 14.3.
- hankkeen kansallisen valvojan / tilintarkastajan valinta ja sertifiointi
- hankkeen vuosien 2012–2013 vastinrahoitusosuuden selvittäminen ja hakeminen, mm. Nordisk Kulturfond, KK Nord, Kyrönjokirahasto, Maa- ja Metsätalousministeriö, Merenkurkun neuvosto, Opetus- ja Kulttuuriministeriö, Pohjanmaan liitto (maakunnan kehittämisrahat), ELY-keskukset, Pohjoismaiden ministerineuvosto (TEG), Suomalais-ruotsalainen kulttuurirahasto (haku aika 15.9.), Suomen ympäristökeskus ja Ympäristöministeriö; vastinrahoitusta ei vielä saatu ratkaistua
- projektikirjanpidon perustaminen ja ylläpito, kustannusarvion seuranta, tarjoukset, hankinnat ja sopimukset
- referenssiryhmän kokoaminen ja tiedotuskirjeen lähettäminen 20.4.

5. Hankkeen talous

Toteuttamishankkeen kokonaisbudjetti on 937 457 euroa, josta Suomen osuus on 416 856 euroa. Hankkeen Suomen osuuden budjetti kustannuslajeittain ilmenee liitteestä. Koko hankkeen rahoituksesta 50 % on Botnia Atlantica -ohjelmasta ja 30 % kansallista rahoitusta, joka tulee Suomessa Pohjanmaan liitolta ja Ruotsissa Västerbottenin lääninhallitukselta. Hankkeen Suomen partnerin toteutuneet kustannukset kululajeittain ajalla 1.1.–30.4.2011 ilmenevät liitteestä.

6. Hankkeen tulosten hyödyntäminen

Suomen osuudessa metsien arkeologista kulttuuriperintöä esitellään valikoituja muinaisjäännöksiä kunnostamalla ja esittelemällä niitä opastein maastossa sekä Internet-hakujen avulla. Toteuttamisvaiheessa valitaan käyntikohteiksi 5-10 muinaisjäännöstä, jotka sijoittuvat erikseen suunniteltavan ja toteutettavan reitin varteen. Kohteiden saavutettavuuden ja hoidon jatkuvuuden kannalta on tärkeää, että ne voidaan linkittää seudulla jo toimivaan virkistys- ja matkailukäyttöön. Kohteet valitaan, suunnitellaan ja toteutetaan yhteistyössä Museoviraston, Metsäkeskuksen sekä paikallisten toimijoiden kanssa. Hankkeesta tehdään vuosittain kolme väliraporttia ja yksi loppuraportti Botnia Atlanticalle ja muille rahoittajille. Projekti tuottaa myös erilliset inventointiraportit ja tarvittaessa osaraportteja eri osioista. Projektin tärkeitä tavoitteita on myös vahvistaa suomalaisten ja ruotsalaisten välistä yhteenkuuluvuutta ja edistää kulttuuriperintöä koskevaa tiedonvaihtoa. Sen varmistamiseksi projektin inventoijat osallistuvat toistensa maastotöihin. Lisäksi järjestetään vuosittain kaksi projektikokousta Suomessa ja Ruotsissa. Vuonna 2012 järjestetään alan työseminaari ajankohtaisista teemoista. Projektin päätteeksi vuonna 2013 järjestetään yleinen seminaari, jossa perustetaan yhteistyöverkosto ja keskustelufoorumi Merenkurkun metsien kulttuuriperinnöstä. Projektin tuloksista kerrotaan myös muissa alan seminaareissa ja julkaisuissa.